

ти російського імперіалізму. В Польщі знаходиться наш основний логістичний хаб, тил і ми мусимо це враховувати. І вести діалог. Точніше, змушувати до діалогу, а не марнувати час на безкінечні, безплідні дискусії та взаємні звинувачення.

«Українці повинні прийняти до серця: все, що сталося на Волині, заслуговує однозначного засудження з нашого боку»

Ті ексгумації і перепоховання останків польських громадян, які зараз проводяться на території України, наскільки вони сприяють діалогу?

Ми даємо і будемо давати дозволи на їх проведення. Я вважаю, що єдиний перспективний шлях – збільшення кількості дозволів на пошукові й ексгумаційні роботи, щоб із польського боку нам не могли закидати, що ми їм забороняємо, перешкоджаємо і т.д., а, наприклад, німцям – ні. З іншого боку, і це моя позиція, яку я озвучую в своїх книжках та інтерв'ю, всі померлі чи загиблі повинні мати гідне християнське поховання, могили, на які родичі можуть прийти й помолитися.

І на завершення, як на вашу думку, мав би виглядати конструктивний історичний діалог між Україною і Польщею? І чи можливий він?

Конструктивний діалог буде можливий лише тоді, коли обидві його сторони усвідомлять, що нема білих і пухнастих народів. Всі є не без гріха і кожна дія має свої причини. Тобто поляки не повинні відмовлятися говорити про XIX століття, про міжвоєнний період, коли, власне, зароджувалися основи того, що сталося у на Волині у 1942-1943 роках. Не треба також переносити характер подій Східної Галичини міжвоєнного періоду на Волинь, адже це були дві різні території з різною ситуацією і різними політичними впливами. Українці натомість повинні прийняти до серця слова видатного історика Ярослава Дашкевича, що все те, що сталося на Волині у 1943 році, заслуговує однозначного й суворого засудження з нашого боку.

Таким чином, чисто теоретично українці й поляки можуть дійти до порозуміння. Але, вважаю, лише тоді, коли усвідомлять вагу слів двох великих людей сучасності – Папи Римського Івана Павла II, який сказав, що «тільки правда вас визволить», і відомого польського письменника Юзефа Мацкевича з його «тільки правда є цінною».

Ігор ФЕДИК
«Главком»

28 грудня, 2025

108 РОКІВ ТОМУ ПРЕЗИДЕНТ ВІЛЬСОН ТЕЖ МАВ ПЛАН

8 січня 1918 року тодішній президент США Вудро Вільсон у виступі перед Конгресом виклав своє бачення повоєнного світового порядку з чотирнадцяти пунктів. Вільсон був президентом з 1913 року, Перша світова розпочалася за його каденції, 28 липня 1914 року, але США вступили у війну лише 6 квітня 1917. І от через якихось дев'ять місяців мирний план. Втомився від війни, що точилася на іншому континенті?

Прикметно, що план Вільсона виявився цілковитою несподіванкою для союзників. Виступ у Конгресі ні з ким задалегідь він не обговорював. У ключових європейських лідерів ініціатива захвату не викликала, перша реакція була радше скептичною. Але обставини були проти європейців. У Росії на той час уже вирувала громадянська війна, як союзник вона практично була втрачена і невдовзі, в березні, більшовики підписали сепаратний мир з німцями. За цих обставин втратити такого союзника як США дорівнювало б самогубству.

План містив такі загальні положення як відмова від таємної дипломатії; вільне мореплавство; усунення економічних бар'єрів і вільна торгівля; скорочення озброєнь до граничної необхідної для національної безпеки кількості; неупереджене розв'язання всіх колоніальних суперечок; а ще пункти про звільнення всіх російських територій і всіляке сприяння Росії з боку інших націй у її вільному самовизначенні; безумовне відновлення Бельгії; безумовне звільнення всієї французької території з Ельзасом-Лотарингією включно, створення незалежної Польської держави; виправлення кордонів Італії на основі національних кордонів; суверенітет турецьких частин Османської імперії та гарантії існування й розвитку інших народів на її теренах; звільнення Румунії, Сербії та Чорногорії та гарантії цілісності різних балканських держав; най-

ширшу можливість автономного розвитку народів Австро-Угорщини.

Про створення незалежних держав чи принаймні сприяння автономному розвитку народів на теренах колишньої Російської імперії у плані Вільсона не йшлося.

Бойові дії було припинено 11 листопада 1918 року підписанням Комп'єнського перемир'я. Того дня британський прем'єр-міністр Девід Ллойд-Джордж заявив: «Сподіваюсь, цього доленосного ранку ми всі маємо право сказати, що настав кінець усім війнам». Наступного, 1919 року, було утворено омріяну Вудро Вільсоном Лігу Націй, а сам він одержав Нобелівську премію миру.

До Другої світової війни залишалося 20 років. «Добрими намірами вимощена дорога до пекла».

Сергій БОРЩЕВСЬКИЙ,
експерт Центру дослідження росії

